

JUSTIITS- JA DIGIMINISTEERIUM

Sotsiaalkindlustusamet
info@sotsiaalkindlustusamet.ee
Paldiski mnt 80
15092, Tallinn

Teie 05.02.2026
Meie 23.02.2026

nr 8-1/3767-1
nr 10-4/924-2

Selgitus seoses alaealise iseloomustuse koostamisega KOV poolt kriminaalmenetluses

Lugupeetud proua Karro

Pöördusite Justiits- ja Digiministeeriumi poole palvega selgitada, kuidas peaks kohalik omavalitsus toimima juhul, kui PPA palub käimasoleva kriminaalasja raames alaealise kahtlustatava ja tema pere iseloomustust.

Järelepärimisele tuleb vastata täpselt nende teadmiste raames, mis vallal nõudekirja saamise seisuga olemas on. Kui Vallavalitsusel puudub varasem kokkupuude lapse ja tema perega, siis tuleb nii ka PPA-le vastata.

Abivajava lapse tuvastamise menetluse läbi viimine eesmärgiga koguda kahtlustatavat või temaga seotud isikuid iseloomustavaid andmeid, st tõendeid kriminaalasjas, on vastuolus nii kriminaalmenetluse seadustiku kui ka põhiseadusega ning rikub kahtlustatava ja teiste isikute menetluslikke põhiõiguseid, iseäranis õigust iseenda ja oma lähedasi mitte süüstada. Vastavalt PS § 22 lg 3 ei saa kedagi sundida tunnistama iseenda ja oma lähedaste vastu. Seda konkretiseerivad KrMS § 34 lg 1 p 1 ja § 71. Kriminaalmenetluses tuleb tunnistajatele selgitada nende õigusi ja kohustusi enne ülekuulamist ning tagada neile võimalus oma õigusi kasutada. Muu hulgas tuleb nii tunnistajate kui kahtlustatavate ülekuulamisel selgitada, et käimas on kriminaalmenetlus. Haldusmenetluses, milleks on ka abivajava lapse tuvastamine, kehtib HMS § 38 lg-st 3 tulenev kaasaaitamiskohustus, mida tagatakse karistusnormide ja muude ebasoodsate järelmite kasutamise võimalusega. Tõendeid süüteomenetluses peab koguma uurimisasutus vastavalt asjakohase menetlusseadustiku sätetele ning kriminaalmenetluse seadustik ei näe ette võimalust delegeerida tõendite kogumine KOV-le ning sellega vältida süüteomenetluslike garantiide pakkumist menetlustoimingutes osalejatele. Ei saa pidada õigeks tõlgendust, mille kohaselt peaks kohalik omavalitsus asuma Politsei- ja Piirivalveameti (PPA) päringu peale kahtlustatavat ja tema peret iseloomustavaid andmeid koguma haldusmenetluse raames.

Sotsiaalkindlustusameti tõlgendus on aga õige osas, mis puudutab haldusmenetluse läbiviimist. LasteKS § 29 lg 3 kohaselt peab kohaliku omavalitsuse üksus tegema 10 päeva jooksul abivajavast lapsest teada saamisest otsuse juhtumikorralduse algatamiseks või algatamata jätmiseks või juhtumi edastamiseks pädevale ametiisikule. Kahtlusalusest alaealine võib sealjuures olla LasteKS § 26 mõttes abivajav laps mitte ainult juhul, kui selgub, et ta ongi kuriteo toime pannud, vaid ka siis, kui ta on kriminaalmenetluses kahtlustatavaks sattunud põhjendamatult.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Andreas Kangur
juhataja

Andreas Kangur
Andreas.Kangur@justdigi.ee